

Institutie (4)

De institutie van Calvijn is een belangrijk boek. Onlangs hebben we stilgestaan bij zondag 45 van de Heidelbergse Catechismus. Het gebed wordt door de catechismus de 'voornaamste' oefening van de dankbaarheid genoemd. Dit taalgebruik sluit naadloos aan op Calvijn, die het gebed de 'voornaamste' oefening van het geloof noemt. Kortom, onze belijdenis is doortrokken van gedachten en woorden uit de Institutie. Het is daarom goed om een dergelijke werk te lezen. Daardoor worden we gefundeerd in de gereformeerde leer.

De Bijbel.

We zijn inmiddels toegekomen aan hoofdstuk 6 uit boek 1. De hoofdstukken 6 tot en met 9 gaan over de plaats en de betekenis van de Bijbel. We weten dat het sola scriptura voor de Reformatie een zeer belangrijk uitgangspunt was. Tegenover de gedachte dat de kerk bepaalt wat mensen geloven, heeft de Reformatie zich beroepen op de Schrift. Alleen de Schrift heeft goddelijk gezag. De ontdekking van de Bijbel als de woorden Gods is een belangrijke kracht voor de Reformatie geweest. Zowel in de geschriften van Luther (1483-1546) als in die van Calvijn komen we een hartstochtelijke liefde voor de Bijbel tegen. In de Bijbel horen we Gods stem. Hoofdstuk 6 begint met de noodzaak van de Schrift. Het opschrift boven dit hoofdstuk is: *'Om tot God de Schepper te komen heeft men de leiding en het onderwijs van de Schrift nodig'*. Calvijn begint dit hoofdstuk met de opmerking dat wij 'een beter hulpmiddel nodig hebben om ons de juiste weg naar de Schepper van de wereld te wijzen' (1.6.1). Dat betere hulpmiddel is het Woord van God. *'En zo heeft Hij niet zonder reden het licht van het Woord erbij gegeven, om zich daardoor tot zaligheid bekend te maken'* (1.6.1). Calvijn ziet de Bijbel als een bril waardoor we de dingen beter en scherper gaan zien. *'Pas als we een bril opzetten, zullen ze (de mensen) met behulp daarvan kunnen gaan lezen wat er precies staat. Zo brengt de Schrift orde aan in wat er anders in onze geest her en der aan kennis van God verspreid ligt; zijn verdrijft de duisternis en laat ons helder zien wie God werkelijk is'* (1.6.1).

Noodzakelijk

Door middel van de Bijbel opent God 'Zijn heilige mond' om mensen te leren dat we Hem moeten eren. Vervolgens wijst Calvijn op tweeërlei kennis van God. Ik citeer een klein stukje uit de Institutie: *Het lijdt geen twijfel dat Adam, Noach, Abraham en de andere aartsvaders met behulp van dit Woord gekomen zijn tot de vertrouwelijke kennis van God die hen in zekere*

zijn van de ongelovigen onderscheidde. Ik spreek nu nog niet over de eigenlijke geloofswetenschap die in hen het licht van de hoop op het eeuwige leven ontstoken heeft. Om van de dood tot het leven over te gaan moesten zij immers God niet alleen als Schepper, maar ook als Verlosser leren kennen en dat zijn twee zaken die zij stellig allebei door het Woord verkregen hebben. Eerst kwam namelijk de vorm van kennis waardoor het hun gegeven werd te weten wie de God was door wie de wereld geschapen is en geregeerd wordt. Daarbij kwam vervolgens een tweede, diepere vorm van kennis, de enige die dode zielen tot leven wekt, waarin God niet alleen gekend wordt als de Schepper van de wereld en als de enige die alles wat er gebeurt tot stand brengt en daarover beslist, maar ook als de Verlosser in de persoon van de Middelaar. (1.6.1). Calvijn wijst erop dat we, voor de juiste kennis van God, Zijn Woord nodig hebben. Ook wijst Calvijn erop dat er kennis van God is als Schepper en kennis van God als Verlosser. Calvijn noemt dit een tweede en diepere vorm van kennis. Het is kennis die dode zielen tot het leven wekt. Wij zouden zeggen: zalmakende kennis.

Goed luisteren

Het Woord is voor Calvijn zeer belangrijk. Om voordeel van het Woord te hebben moet een mens 'heel goed naar het Woord' luisteren. Zonder de Bijbel hebben we geen zicht op de goede leer. *Maar als we het licht van de ware godsdienst over ons willen laten schijnen, hebben wij ons eraan te houden dat dit behoort te beginnen bij wat de hemel leert, en dat niemand ook maar de geringste smaak van de rechte en gezonde leer kan krijgen, als hij niet eerst een leerling van de Schrift wordt. Een begin van werkelijk begrijpen komt er daarom ook pas dan, wanneer wij eerbiedig aanvaarden wat God over zichzelf heeft willen getuigen. Want niet alleen het volmaakte en in alle opzichten volkomen geloof, maar elke rechte kennis van God is een vrucht van gehoorzaamheid. En wat dit betreft heeft God zeker alle eeuwen door met Zijn bijzondere voorzienigheid voor de stervelingen gezorgd.* (1.6.2). Het is opvallend en leerzaam met hoeveel ontzag en eerbied Calvijn vervuld is met eerbied voor de Schrift. Mensen moeten eerst leerling van de Schrift worden anders kan er geen sprake zijn van een juiste gedachte over God, genade en vergeving. De ware kennis van God is vrucht van gehoorzaamheid. Zondaren moeten leren bukken en buigen voor wat de Heere in Zijn Woord zegt. Het is geen goed teken als we de boodschap van de Schrift naast ons neerleggen. Het is evenmin goed om neerbuigend te doen over onderzoek van de Bijbel. Gods kinderen worden daardoor gevoed en geleid. In de Dordtse Leerregels vinden we dit ook nadrukkelijk onderstreept (DL

Johannes Calvijn (1509-1564)

5.14). Zonder de Bijbel vervallen mensen van de ene dwaling in de andere (1.6.3).

Gezag

In hoofdstuk 7 gaat Calvijn in op het gezag van de Schrift. De Bijbel leert ons allerlei dingen. Ook zegt de Bijbel ons hoe we hebben te leven. De Tien Geboden zijn Gods regel voor ons leven. Hoe weten we nu dat we aan de boodschap van de Bijbel moeten gehoorzamen? De rooms-katholieken zeiden dat de Bijbel gezag heeft omdat de kerk dat zegt. Calvijn noemt dat een 'uiterst verderfelijke dwaalleer' (1.7.1). De eeuwige en onaantastbare waarheid steunt niet op het gezag van mensen of een kerk. De Bijbel heeft gezag omdat de woorden Gods 'uit de hemel tot ons komen'. *'De Schrift brengt namelijk vanzelf een besef van haar waarheid teweeg dat niet minder duidelijk is dan wat witte en zwarte dingen over hun kleur en zoete en bittere zaken over hun smaak te kennen geven'* (1.7.2). De Schrift heeft dus in zichzelf gezag en dat gezag hangt niet af van menselijke goedkeuring. Een andere vraag is echter hoe de Bijbel bij mensen persoonlijk betekenis krijgt. Hoe onderwerpen zondaren zich aan het gezag van Gods Woord. Hiervoor wijst Calvijn op het werk van de Heilige Geest. Het Woord zal 'niet eerder geloof vinden in de harten van mensen dan wanneer het door het innerlijke getuigenis van de Geest bevestigd wordt' (1.7.4). Vervolgens schrijft Calvijn een heel mooie paragraaf over het getuigenis van de Schrift in het hart, door de Heilige Geest (1.7.5). *'Dit moet dus ons vaste uitgangspunt blijven: mensen die door de Heilige Geest innerlijk onderwezen zijn, vinden rust en zekerheid in de Schrift; deze is in zichzelf betrouwbaar en mag geen onderwerp van bewijsvoering of redenering worden; de zekerheid die er niettemin over haar bij ons dient te zijn, verkrijgen wij door het getuigenis van de Geest'* (1.7.5). Gods kinderen leren buigen voor de Schrift. *'Wij maken ons oordeel en ons vernuft ondergeschikt aan de Schrift, als aan een zaak die elke waardebeoordeling te boven gaat.'* *'Wij hebben door Gods Geest de diepe overtuiging dat wij in de Schrift de onoverwinnelijke waarheid bezitten'*. En het leven der genade begint met de 'bereidheid om naar Gods stem te luisteren'. Tenslotte besluit Calvijn deze paragraaf met een bemoediging voor Gods kinderen: *'Wanneer het kleine getal van de gelovigen ons in verwarring brengt, moeten we dus steeds in gedachten daar tegenover stellen dat alleen zij de verborgenheden van God verstaan, aan wie dit gegeven is'* (1.7.5). Sola Scriptura was voor Calvijn een levende en troostvolle realiteit. De bladzijden van de Institutie die gaan over de Bijbel leggen daarvan getuigenis af.